

פרוטוקול מס' 115

מישיבת ועדת הכספים

יום ה' י"ג בניסן החשמ"ה - 4.4.85, שעה 10:00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה: א. שפירא - היו"ר

- נ. ארד
- י. ארלידור
- מ. בר-און
- ג. גדוח
- ד. דנינו
- י. כהן
- ר. פנחסי
- ח. קופמן
- א. שלום
- ג. שפט
- ד. תיכון
- ע. עלי

א. קרטנר - מזכיר הוועדה

א. דמביץ - היועץ המשפטי לוועדה

ס. אלחנני - יועצת כלכלית

מוזמנים:

מ. בן-מאיר - מנכ"ל משרד החקלאות

י. פורר - מנכ"ל משרד התעסיה והמסחר

פרופ' פוהוריליס - משרד החקלאות

י. פרידמן - משרד החקלאות

י. נדיבי - ראש המועצה האזורית בקעת הירדן

א. בצר - תנועת המושבים

פ. מיכאל - מושב תומר - בקעת הירדן

י. רז - משרד החקלאות

מ. בן-משה - משרד החקלאות

נ. זבילי - מחלקת ההתיישבות - הסוכנות היהודית

י. גלעד - מעלה-אפרים

ע. וייס - משרד האוצר

ט. פינטו - משרד האוצר

קצרנית:

מ. איזנברג

סדר-היום:

חקנות מס הכנסה (שיעור המס על הכנסה בעד עבודה במשמרת שניה ושלישית), החשמ"ה-1985

תקנות מס שבח מקרקעין (מס רכישה) (תיקון), החשמ"ה-
1985 - בקשת חברת-הכנסת נ. ארד לערוך רביזיה על החלטת
הוועדה

פטור מהיטל שירותים מיובאים לנוסעים לרומניה
שימוש ברזרבה כללית לשנת 1985 - פנייה מס' 1 של
הממונה על התקציבים
שינויים בתקציב לשנת 1985 - פנייה מס' 2 של הממונה
על התקציבים
פיתוח בקעת-הירדן - הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת
ע. סולודר

תקנות מס הכנסה (שיעור המס על הכנסה בעד עבודה
במסגרת שניה ושלישית), החשמ"ה-1985

היו"ר א. שפירא:

אני פותח את הישיבה.

נ. ארד:

אדוני היושב ראש, בגלל סיבות שאינן תלויות באיש נוצר מצב שביום
א' הצביעה הוועדה על תקנות מס הכנסה (שיעור המס על הכנסה בעד עבודה
במסגרת שניה ושלישית), החשמ"ה-1985, כפי שהוצעו על-ידי האוצר.

מאחר ולחברי הוועדה יש השגות על השנויים שהציע האוצר בתקנות
אלו, - והחברים הביעו דעתם על הנושא בכנסת הקודמת ובכנסת זו ודרשו לקיים
דיון על הנושא - ואף להסדרות יש השגות, אני מבקשת רביזיה על החלטת הוועדה
ביום א' השבוע ולאפשר לנו לקיים דיון בנושא שנית.

היו"ר א. שפירא:

נשמע חוות דעתו של היועץ המשפטי לוועדה, מר דמביץ.

א. דמביץ:

נדמה לי - ואני אומר נדמה לי מפני שהדברים אינם כתובים בתקנון -
שמה שמקובל הוא זה: כל זמן שהדבר לא נחתם ולא פורסם, לא ירצה שר האוצר
"לחסוף" את התקנות, כל זמן שהוועדה רוצה לדון בהן. אפשר להודיע לשר האוצר
שיש בקשה לרביזיה.

היו"ר א. שפירא:

ב-31 במרס פג תקפן של התקנות הקיימות. אם יש בקשה לרביזיה על
החלטת הוועדה, פירוש הדבר כאילו לא היתה החלטה של הוועדה לאשר את התקנות,
ומיום ב' העובדים במסגרות לא יקבלו את ההקלות במס.

אני אינני יודע אם שר האוצר חתם על התקנות או לא. אבל אם תחבל
ההחלטה לערוך רביזיה על החלטת הוועדה לאשר את התקנות, התקנות אינן קיימות.

י. ארידור:

אם יש בקשה לרביזיה, ההצבעה על הבקשה אינה יכולה להעשות היום. כל מה שיכול להיות כתוצאה מהבקשה הוא, שנושא הרביזיה עובר לסדר-היום של הישיבה הבאה. ואז מחליטים אם לערוך רביזיה או לא. ורק בישיבה שלאחריה מחליטים אם תהיה רביזיה או לא.

היו"ר א. שפירא:

רשמנו לפנינו בקשתה של חברת-הכנסת נאוה ארד לערוך רביזיה.

נ. ארד:

אני מבקשת להודיע על כך לאוצר.

היו"ר א. שפירא:

תימסר הודעה.

תקנות מס שבח מקרקעין (מס רכישה) (תיקון), התשמ"ה-1985
(מכתבו של שר האוצר מיום ג' בניסן התשמ"ה-25.3.85)

היו"ר א. שפירא:

אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום:

תקנות מס שבח מקרקעין (מס רכישה) (תיקון), התשמ"ה-1985.

א. קרסנר:

בתקנות אלו מוצע להאריך הצמדת מדרגות המס לעליית מדד המחירים

לעוד שנה.

י. ארידור:

אולי יגיד לנו האוצר כמה הוא מפסיד על-ידי עדכון זה? אני בעד העדכון, אני רק רוצה לדעת כמה מפסיד האוצר.

היו"ר א. שפירא:

אני גם כן בעד העדכון.

אני מביא להצבעה תקנות אלו.

ה ע ב ה

תקנות מס שבח מקרקעין (מס רכישה) (תיקון),

התשמ"ה-1985 א ר ש ו

פטור מהיטל שירותים מיובאים לנוסעים לרומניה

היו"ר א. שפירא:

יש בקשה של האוצר להחליט על פטור מהיטל שירותים מיובאים לנוסעים לרומניה. מי שפנה אלי בעניין זה היה ראש הממשלה, לאחר שחזר משליחות ברומניה.

ג. גדות:

בתוקף היותו שר האוצר?

היו"ר א. שפירא:

בתוקף ביקורו ברומניה.

ג. גדות:

אני מבקש לשמוע את דעת שר התיירות.

היו"ר א. שפירא:

שר התיירות בודאי מסכים לזה. הוא היה רוצה לטחור את כולם מההיטל.

שר התיירות היה נגד ההיטל.

ג. גדות:

הנוהל החקיקי מחייב שדברים אלה יובאו אלינו באופן מסודר ונשמע

מה עמדת המטרדים הנוגעים בדבר.

י. ארידור:

אני חושב שזה צעד גדול קדימה. צריך היה לעשות זאת לגבי כל

הארצות. אם רומניה היא הראשונה, זה בסדר.

היו"ר א. שפירא:

אני מביא להצבעה פטור מהיטל שירותים מיובאים לגבי נסיעה לרומניה.

ה צ ב ע ה

פטור מהיטל שירותים מיובאים לגבי נסיעה לרומניה - א ז ש ר

ע. סולודר:

אדוני היושב ראש, אני הייתי מבקשת לקבל אינפורמציה מה קורה

עם היטל הנסיעות.

שימוש ברזרבה כללית לשנת 1985 - פנייה מס' 1 של הממונה על התקציביםהיו"ר א. שפירא:

אנו עוברים לנושא הבא:

שימוש ברזרבה כללית לשנת 1985 - פנייה מס' 1 של הממונה על

התקציבים.

דברי הסבר יביא מנכ"ל משרד החקלאות.

מ. בן-מאיר:

במשך שנים רבות 40 מושבי הגליל לא הגיעו למלוא הפיחות, וענף המסק העיקרי שלהם הוא ענף הלול. במושבים תיים זה הענף המשקי היחיד. בשנים האחרונות מולאו כל התקנים פיזית, ואיפשרו למושבים אלה לייצר במלוא כושר הייצור. ואמנם מושבים אלה ייצרו השנה במקום מכסת ייצור של 430 מליון ביצים

כ-550 מליון ביצים, 150 מליון ביצים מעל למכסת הייצור. צריכת השוק בביצים לא עלתה בשנה זו בהשוואה לשנים קודמות. ויש עודף של 150 מליון ביצים שלא היה להן שימוש, והתמורה שהישובים האלה קבלו עבור הביצים הגיע ל-25% מהעלות המחושבת. והם כמובן נקלעו למצוקה.

גם על דעת משרד האוצר וגם על דעת משרד החקלאות הפתרון שצריך להמצא לישובים אלה איננו בהרחבת הייצור מעבר לתכנון, אלא באפיקי ייצור אחרים וקרוב לוודאי לאו דוקא בעפיקי ייצור חקלאיים, בנוסף להיקפו הנתון של הלול, ולא בנוסף להיקף החורג מהתכנון. על דעת שני המשרדים צריך הפתרון להמצא באפיק תעסוקה אחר, לא חקלאי.

א. שלום:

בבקשה נאמר, שתנאי הסיוע יסוכמו בין משרדי החקלאות והאוצר. האם סוכמו התנאים?

מ. בן-מאיר:

למען האמת מנהל אגף התקציבים פנה אלי והציע ששני המשרדים, לאחר העברת הכסף שינתן בתנאי הלוואה עומדת, ייקבעו את התנאים ואופן השימוש בכסף, ויטפלו יחד בנסיון לפתור את המצוקה בישובים אלה. כלומר, הכסף אליבא דאוצר ניתן כסיוע אד-הוק לרגל המצוקה כספית של הישובים מתוך כוונה ששני המשרדים יחלצו יחד לחפש פתרונות אחרים מאשר ייצור חקלאי שאינו דרוש והשוק אינו יכול לקלוט אותו.

י. ארידור:

אני אינני מתנגד להצעה, המוסכמת על שני המשרדים. יש לי רק שאלה אחת והערה אחת: הרי דבר זה היה צפוי וודאי ניתן היה להכניס אותו לתקציב שאושר לפני מספר ימים. מדוע לא הוכנס לתקציב וכבר מעבירים למטרה זו מהרזרבה הכללית?

אני הייתי מציע, שמטעם מזכירות הוועדה יכינו לנו לפני שמובאת לדיון בקשה להעברה מהרזרבה פרטים על סעיפים וסכומים שאישרה הוועדה בעבר, הבקשות הכלולות בסדר-היום של הוועדה ועדיין לא אושרו והסכום שנותר ברזרבה. והסכומים המסתכמים בכל טור, מה אושר, מה מבוקש ומה נותר; זה יהיה דף שיובא לפני הוועדה בכל פעם שמובאת לפנייה בקשה להעביר מהרזרבה.

ס. אלחנני:

הסעיף השלישי רשום בבקשה שלפניך, כי יתרת הרזרבה מופיעה תמיד בכל בקשה.

י. ארידור:

שני הפרטים הנוספים גם הם צריכים להיות לנגד עינינו. לפי זה נעשה חשבון מה נשאר ברזרבה ונדע מתי יוגש תקציב מס' 2 ונוכל להחכוך לישיבות וועדת הכספים.

היו"ר א. שפירא:

זה בר-ביצוע?

ס. אלחנני:

אני אבדוק זאת עם האוצר.

י. ארידור:

כל החמר הוא בידי וועדת הכספים, ועכשו החלה שנת תקציב.

ס. אלחנני:

אבדוק את הצדדים הטכניים.

א. שלום:

אני מציע שנאשר את ה-1,5 מליון דולר למוטבי הגליל, שניתן בגין ייצור הביצים. אינני מקבל את דברי מנכ"ל משרד החקלאות, שצריך לחפש תעסוקה אלטרנטיבית למוטבים אלה. לדעתי, היא אינה קיימת. אני שמח שיוטבים כאן ראש מינהל התכנון, מנכ"ל משרד החקלאות ושני יושבי ראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות.

מוטבים אלה, שני שרי חקלאות בא אליהם והציעו להם לחסל לולים לבשר ולהחליפם בלולים לביצים, וזאת למרות שלא היה גידול בצריכת הביצים ולא דאגו להקציב להם מכסות ייצור בהתאם. לבוא עכשו ולהטיל עליהם את האשמה שהם מייצרים מעבר למכסה, עלי זה לא מקובל. אינני רואה אלטרנטיבה של תעסוקה אחרת למוטבים אלה. היום יש להם שני ענפים: לול ומטע. אין להם לא קרקע ולא מים ולא אמצעים אחרים לגדל פרחים וירקות.

כל עוד לא מאשרים להם את אמצעי הייצור המתאימים, חובה על המדינה לתת להם תשובה, ולדעתי אין תשובה אחרת, אלא לתת להם את המכסות התקניות. ואם יש עודף של 5%-10% בייצור הביצים, בבקשה לקצץ מהמכסות של יוטבים אחרים ולווסת את הכמות בהתאם לצריכה. אפשר לבוא לאזורים אחרים ולבדוק את מכסות הייצור של ביצים בהם ולהעביר חלק מהמכסות שלהם ליטובי הגליל. לפני מספר שנים עשו פעולה דומה. העבירו מליוני ביצים מיטובים שהיתה להם אלטרנטיבה של גידולים אחרים למוטבי הגליל. דבר זה מוצדק וצריך להמשיך בו. כל עוד אנו רוצים שיטובים אלה יחיו איפה שהם חיים ויתקיימו, חובה עלינו לתת להם את הפתרונות, אם בכסף ואם באמצעי ייצור. לצערי לא קיימת תכנית, לא במשרד החקלאות ולא במשרדים אחרים, לחשובה אחרת לבעייה שלהם. וכל עוד אין חשובה צריך לתת להם השלמה של המחיר כדי לקיים אותם.

י. ארידור:

אני רוצה לשאול שאלה שאליה הפנה חשומת לבי מר דמביץ, דועץ המשפטי של הוועדה: אמנם בבקשה כתוב שזו הוצאה מהרזרבה הכללית, אבל בדף המחשב כתוב שסכום זה בא מ"רזרבה להוצאות פיתוח".

היו"ר א. שפירא:

איט האוצר, שמעת את השאלה, אתה מוכן להשיב עליה?

א. וייס:

כן. נפלה פה טעות. במקום לכתוב: סעיף 47 שהוא רזרבה לסעיפים 77 ו-78 רגילים, נכתב סעיף "87 רזרבה להוצאות פיתוח".

היו"ר א. שפירא:

כיוון שנפלה טעות, לא אביא זאת היום להצבעה. תתקנו את הבקשה ואביא אותה להצבעה. האוצר צריך לקרוא כל בקשה לוועדת הכספים פעמיים בטרם הוא מביא אותה. אלף פעם ביקשתי את אנשי האוצר שבדקו את עצמם פעמיים.

א. שלום:

אתה מעניש את המוטבים.

נציגי המושבים ובין שר האוצר, הבטיח שר האוצר שאם תינתן עזרה, היא תינתן לפני חג הפסח. אני ממליץ מאד לאשר את הבקשה.

היו"ר א. שפירא:

מתי הוא הבטיח זאת?

מ. בן-מאיר:

ביום חמשי שעבר.

א. שלום:

זה היה ביום האחרון של כנס החורף, בו הוצבע החקציב.

ע. סולודר:

אני רוצה להצטרף לבקשתו של מנכ"ל משרד החקלאות, והייתי אומרת: גם אלמלא הבטיח שר האוצר, נפלה טעות, שמענו דברי הסבר, אנו יודעים את מצב המושבים היושבים בקו הראשון מה עוד אנו צריכים? בגלל טעות צריך להטיל עליהם עונש? ננזוף באוצר, אבל נאשר את ההקצבה.

היו"ר א. שפירא:

זו איננה השיטה שלי לנזוף.

ע. סולודר:

את מי אחת מעניש במקרה זה בערב החג? את הישובים היושבים בקו

הראשון.

י. כהן:

לא תהיינה לנו ישיבות נוספות לפני חג הפסח. לכך אני מציע לאשר

היום בקשה זו.

היו"ר א. שפירא:

היות ושר האוצר הבטיח למושבים, אני עושה זאת רק בזכות המושבים. אם אני מטנה את ההחלטה שלי, אני עושה עוול לוועדה. לא יתכן שהאוצר יגיש נייר שיש בו טעויות. מה זו טעות? זה בכלל דבר אחר, זו רזרבה להוצאות פיתוח.

למען המושבים, לפני חג הפסח, אני מביא להצבע שימוש ברזרבה כללית לשנת 1985, פנייה מס' 1 של הממונה על החקציבים.

ה ע ב ה

שימוש ברזרבה כללית לשנת 1985 - פנייה מס' 1

של הממונה על החקציבים - א ו ש ה

שינויים בתקציב לשנת 1985 - פנייה מס' 2 של הממונה על החקציבים

היו"ר א. שפירא:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום:

שינויים בתקציב לשנת 1985 - פנייה מס' 2 של הממונה על החקציבים.

י. כהן:

אני מבין שמדובר על סובסידיה לעופות. אנו קיימנו דיון על נושא הסובסידיות וכל חברי הוועדה הביעו דעתם שצריך להקטין את הסובסידיות. כי הן אינן צודקות מבחינה חברתית ואינן טובות מבחינה כלכלית. הייתי רוצה לשמוע הסבר, האם זה חלק מעסקת החבילה הראשונה או עסקת החבילה השנייה או שזו השלמת מחיר לענף הלול.

א. וייס:

בבקשה זו יש שני סעיפים: האחד - השלמת מחירי עופות. מאחר וסעיף זה מממן סובסידיה שלא הייתה מתוכננת לענף בשר ההודו, וכך סובסידיה גבוהה מהמתוכננת למחירי העוף החי, בשל עסקת החבילה, נוצר צורך לתקצב הוצאות אלו על-ידי העברה פנימית של סכומים מתקציב הסובסידיות לעוף הקפוא.

הסעיף השני מתייחס לנושא המספוא. במהלך עסקת החבילה הראשונה נוצר גרעון בתקציב המספוא שתוקצב וקיים עדיין כעודף בלתי מנוצל בתקציב לשנת 1984/85. מאחר ולא ניתן עדיין להשתמש בעודפים אלה, אנו מבקשים לתקצב את התשלומים עבור הגרעונות הללו מתוך הרזרבה הפנימית עד למועד העברת היתרות. תוך חודש-חודשיים אפשר יהיה להשתמש ביתרות הבלתי מנוצלות, שלא נגענו בהן. כך שמבחינה תקציבית, אין פה שום שינוי.

י. ארידור:

לא דרושה בשביל זה חצי שנה?

א. וייס:

לא, אלה יתרות בלתי-מנוצלות.

י. ארידור:

אם אומרים שזה מתוקצב, חבל שלא הביאו את זה לפני הוועדה בישיבתה ביום א' השבוע, בה טיפלנו בשורה של בקשות במסגרת סגירת התקציב הקודם, ואישרנו כל הבקשות. אם מעבירים את הכסף בחודש זה, זה עדיין במסגרת אותם סכומים, ואז זה מהווה כיסוי למה שאנו מדברים עליו היום. אם מדברים על חדשיים, ומועבר הסכום הנומינלי, פירוש הדבר שהערך הכספי של ההחזר יורד בגלל שני המדדים של חדשיים אלה. אם אין לך יתרה יותר גדולה מהסכום המבוקש - - -

א. וייס:

יש יתרה יותר גדולה.

י. ארידור:

השאלה אם היתרה גדולה יותר מספיק כדי לכסות את הפרשי המדדים, וזאת בתנאי שאתה עושה זאת תוך חדשיים.

ג. שפט:

אני אינני מבין מה הבעיה, מדוע אי אפשר לעשות העברה זו עכשו.

א. וייס:

מבחינה טכנית הדבר אינו ניתן.

ט. פינטו:

א. וייס:

לגבי הסכומים, יש יתרה מעל 14 מיליארד שקל והבקשה הזאת היא על 10 מיליארד שקל.

י. ארידור:

מדוע חוקצב סכום כל כך גדול?

א. וייס:

כל התקציב של השנה שעברה היה ההערכה מה בכלל יהיה הגרעון, ובגלל עיסקת החבילה הוא גדל כי הוא היה צריך לספוג שינויים בשער החליפין, כך שממילא הסכום אינו יכול להיות מדוייק.

היו"ר א. שפירא:

אני מביא להצבעה פנייה זו.

ה צ ב ה

שינויים בתקציב לשנת 1985 - פנייה מס' 2 של הממונה על התקציבים - א ו ש ר ה

האצת פיתוח בקעת-הירדן - הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ע. סולודר

היו"ר א. שפירא:

אנו עוברים לנושא הבא:
פיתוח בקעת הירדן - הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ע. סולודר.
רשות הדיבור לחברת-הכנסת עדנה סולודר.

ע. סולודר:

במסגרת הצעה לסדר-היום במליאת הכנסת העליתי נושא פיתוחה של בקעת הירדן, ואני מצטערת שהדיון בהצעה זו בוועדה מתקיים אחרי אישור התקציב. אני בכל זאת מקווה שוועדת הכספים שלפני שנה, בפגרת הפסח, קיימה סיור בבקעת הירדן יחד עם השדולה החקלאית, והתרשמה מאד - - -

ד. תיכון:

כבר עברה שנה?

ע. סולודר:

עברה שנה ועל אף התרשמות הוועדה, הדברים לא זזו.

אינני רוצה לומר הרבה בדברי הפתיחה. יושבים כאן נציגים מהשטח שיכולים לתאר את המצאי היום בבקעה יותר טוב ממני. אני חושבת שמבחינת העיתוי דיון זה מתקיים מאוחר מדי.

מבחינת הצורך והחיוניות של בקעת הירדן למדינת ישראל, ועל אף העובדה שאזור זה מצוי יותר מכל אזור אחר בקונצנזוס - - -

ג. גדות:

מעבר לקו הירוק.

ע. סולודר:

ע. סולודר

בגלל החנאים האוביקטיביים הקשים של הבקעה המחייבים תמיכה הרבה יותר גדולה מזו שניחנה.

ידוע דו"ח פוהורילים שהוזמן על-ידי ראש ממשלה אחד, מר בגין, הוגש לידי ראש ממשלה שני, מר שמיר, ואני מקווה שיחקבל ויאשר על-ידי ראש ממשלה שלישי, על אף הבעיות החקציביות - - -

י. ארידור:

ויבוצע על-ידי ראש ממשלה רביעי.

ע. סולודר:

אני מקווה שיבוצע הלכה למעשה על אף המגבלות החקציביות. אני מקווה שבכל זאת תינתן דחיפה גדולה יותר לפיתוח הבקעה. אני אינני רוצה להכנס לכל הפרטים, יעשו זאת היושבים כאן. אני רוצה לגעת בכמה נקודות מיוחדות. הבעייה המרכזית - ונדמה לי שהיא באה לידי ביטוי בדו"ח פוהורילים שכולנו מסתמכים עליו, שהוא דו"ח מפורט מאד לטווח ארוך ויש בו גם נקודות לביצוע לטווח קצר - הבעייה המרכזית היא איך מגיעים לגידול האוכלוסיה בבקעת הירדן, שעד היום אינה גדלה בקצב המתאים, ונדמה לי שהיא מתקרבת ל-4000 נפש, וזה כולל המגזר ההתיישבותי והמרכז העירוני מעלה-אפרים. אני חושבת שהמגזר העירוני אינו יכול להתקיים בלי המגזר החקלאי והמגזר החקלאי אינו יכול להתקיים בלי המגזר העירוני. והדבר המרכזי הוא קליטת עוד משפחות. בשביל לקלוט עוד משפחות צריך לעשות כמה דברים "קטנים" כמו-שיכון, אמצעי תעסוקה, פיתוח נוסף של אמצעי הייצור הנמצאים באזור, והנושא הכאוב של שמיטת חובות של מתיישבים שלא עמדו בקשיים ועזבו.

אנחנו יודעים שבפועל במעלה-אפרים, שהוא המרכז העירוני של הבקעה, נבנו בשלוש השנים האחרונות רק 42-45 דירות. רק לשם השוואה, אנו יודעים על 4500 דירות שנמצאות בבנייה באזור השומרון. באזור המושבים קיימות דירות לקליטה, בישובים הקבוציים אין קיימות דירות פניות. יש ישוב שלם כמו נעלה שנמצא על הקרקע שלוש שנים ועדיין חי בקאראוונים, שלא לדבר על מבני צבור, שאזור זה חייב בהם אולי יותר מכל אזור אחר. ובכל האזור הגדול הזה אין אולם אחד גדול להתכנסות, לא במגזר ההתיישבותי ולא במגזר העירוני. יש נושא כמו בריכות שחיה שבאזור הזה הן אינן לוקסוס אלא צורך חיים.

אינני רוצה להכנס לפרטי הדברים. נדמה לי שוועדת הכספים צריכה

לדון בהם דיון יותר רציני, וגם במסגרת הדיונים הספציפיים שיש לנו עם כל המשרדים הנוגעים בדבר אנחנו צריכים לעמוד על מתן עדיפות לאזור זה על מנת לקדם אותו ולהביא אותו ליכולת של קליטה נוספת, אם זה משרד הבינוי והשיכון ואם זה משרד התעסיה והמסחר ואם זה משרד החקלאות ואם זה משרד התיירות שאזור זה בדרומו הוא אזור לפיתוח תיירותי, מה גם שנזכרנו לדאבוננו הרב שרק מחקלאות אזור זה לא יוכל להתקיים. ויש לפתח גם נושא התיירות באזור שבסביבות ים-המלח. כל הדברים האלה אנו חייבים לתת להם דחיפה, ולפי דעתי אנו נמצאים, מבחינת פיתוח האזור הזה, כפי שנדרש לצרכי הפיתוח של מדינת ישראל בשעה ה-12.00.

מ. ט-און:

יש מספרים על התפלגות האוכלוסיה באזור?

ע. סולודר:

היום יש באזור 4000 נפש. אני מציעה שנשמע את הדברים מפי האנשים מהשטח. במעלה אפרים נבנו בשלוש השנים האחרונות 43 דירות. ובפוטנציה יש משפחות שרוצות ללכת לבקעת הירדן, גם למעלה אפרים וגם לישובים שם, והן אינן יכולות לבוא גם בגלל מחסור בדירות וגם בגלל מחסור באמצעי ייצור.

כבוד היושב ראש, אני מקווה לשמוע היום התייחסות של המשרדים הנוגעים בדבר, איפה עומדות התכניות מבחינת הציצוע. אני לא הזכרתי עד כמה תקציב ההתיישבות קוצץ השנה, ובתוך זה גם התקציב להתיישבות החדשה. במליאת הכנסת אמרתי, שאנו שומעים שהכוונה היא לשמור על הקיים. ואני אומרת: אם מפתחים את הקיים, בודאי לא שומרים עליו, נסוגים לאחור, דבר שלא יכול להיות בהתיישבות בכלל, ובבקעה בפרט.

עד כאן.

היו"ר א. שפירא:

חודה לחברת-הכנסת עדנה סולודר.

אני מברך את חבר-הכנסת דן תיכון עם שובו מליחות בחו"ל.

ד. תיכון:

חודה.

אדוני היושב ראש, הייתי רוצה לדעת, האם יש בכוונתך לערוך סיור בבקעה? אם עורכים סיור בבקעה, אני מציע לקיים את הדיון בעת הסיור.

היו"ר א. שפירא:

אינני יודע אם נקיים סיור. לאחר שנשמע את המשלחות אולי נחליט לקיים סיור.

חבר-הכנסת גדות, אתה ביקשת לשאול משהו?

ג. גדות:

כן. ראשית דבר אני רוצה לומר, שאני מסכים ללא סייג לדבריה של חברת-הכנסת סולודר. יש לי מספר שאלות לאור הדברים שאמרה. שמענו שהיום יש בבקעה 4000 נפש, 900 משפחות. שאלתי היא, כמה עברו את הבקעה עד היום. ידוע לנו שעברו את הבקעה מספר גדול של אנשים שהשאירו אחריהם חובות, שחלקם חובות כללים וחלקם חובות אישיים. במסגרת הצעותיה, הציעה חברת-הכנסת סולודר שמיטח חובות. השאלה שלי היא - במה זה מתבטא פר-מסק, פר-משפחה ומהו הסכום הכולל.

באשר לגאון-הירדן, הייתי מבקש לדעת: מה התוצאות עד היום, האם יש הנבחה פרי? כמה מושקע שם על דונם אדמה לעומת השקעה בשטחים רגילים, נניח לעומת המשקע בערבה?

י. כהן:

האם מודעים אנשי המשלחות מבקעת הירדן, שפריסה של 900 משפחות על-פני שטח באורך של 10 קילומטר, מבלי שיהיה עורף של אוכלוסיה יהודית, אינו יכול לבוא במקום כל הנעשה ביהודה ושומרון?

נדמה לי שאנו עושים שגיאה מבחינת גודל הישובים באזור. מתברר שישוב שצריך להיות חי הנושא את עצמו מבחינה מוניציפלית, אינו יכול להיות ישוב של 25 משפחות. אי אפשר לקיים ישוב על 25 משפחות. מהו לדעתכם האופטימום של מספר המשפחות בכל ישוב?

זכחה חברת-הכנסת עדנה סולודר ומלאכתה נעשתה על-ידי אחרים;
 ואשר שהתה חברת-הכנסת סולודר בשליחות בחו"ל, ואנו דנו בתקציב, לפני
 ויטור התקציב עמדנו על כך שהמחלקה להתייטבות בסוכנות תקבל נתח רציני
 ממסגרת ההסדר שהיה בקואליציה. אני חושב שכתוצאה מהסדר זה בקעת הירדן
 זהנה מנתח תקציבי שלא תוכנן מראש. השאלה היא, האם נערך משרד החקלאות
 לניצול סכומים אלה על-יסוד דוח פהורוליס?

היות ועיקר הפרנסה בישובי בקעת הירדן מבוסס על גידולי חורף,
 האם נראה לכם שצריך לנוקט מדיניות של הבטחת מחירים כדי להבטיח ייצור
 צדיר?

י' תיכון:

אני אחזור על דברים שאמרתי בעת שסיכמנו את הדיון לפני שנה.
 לחקלאות הישראלית יש בעייה קשה של עודף כושר יצור לעומת שוקים ההולכים
 ומצטמצמים באירופה. היום אני יכול להוסיף שספרד ופורטוגל נכנסו לשוק
 האירופי ביום ששי האחרון. ואנו צריכים להעריך למצב זה.

מי שחושב שהבקעה תיושע מהחקלאות, אינו אלא טועה. היינו בחוות-
 הנסיונות לפני שנה וראינו ניסויים של גידולים מיוחדים. אבל כמי שקרא
 את דו"ח פוהורוליס אני יכול לומר שהקונספציה שלו אינה נכונה. אם רוצים
 שיהיו יהודים בבקעה, צריך לבסס יישוב היהודים שם על תעשייה ותיירות.
 לא יכול להיות שבמעלה-אפרים לא יהיו היום 10 מלונות, כי מבחינות רבות
 דומה מעלה-אפרים לערד. אם נמשיך בכוח להגדיל את אהחקלאות באזור, ניקלע
 ממשבר למשבר. אנחנו רוצים לחקות את הירדנים, אבל לירדנים יש בעייה
 אחרת ושונה לחלוטין. בתחום החקלאות. זה האזור המספק את התוצרת החקלאית
 של כל ירדן. לא כן המצב לגבי ישראל.

יכול מישהו לבוא ולומר שאנו יכולים לבסס את האזור על גידול
 מוצרים חקלאיים בחורף. אני בא ואומר: כל העולם לומד לגדל מוצרים חקלאיים
 בחורף. מדינת ישראל צריכה להיות המתקדמת יותר מכולם בתחום זה.

אני אומר שהאזור צריך להיות מבוסס על תעשייה ותיירות. מי שבכל
 זאת רוצה לפתור את הבעייה בתחום החקלאות, צריך להפנות בקשה למשרד החקלאות
 שיקבע סדרי קדימויות בתוך המשרד לטיפול בבעייה זו. מי שחושב שהתקציב
 שאושר יש בו כדי לאפשר המלצות דו"ח פוהורוליס איננו אלא טועה. זה ברור
 בסכומים אדירים, ולא יגדילו את התקציב. להפך, התקציב שאושר יוקטן ריאלית
 ב-10%. ראיתי שניטעו עוד כרמים באזור. ואני אומר: הפתרון לא יהיה בתחום
 החקלאות. מוטב שהחקלאים יבינו זאת שעה אחת קודם. אני מבין שקשה לומר
 לאנשים במקום: חבריה תשכחו מהחקלאות. אבל אין ברירה, צריך להקים מרכז
 עירוני-תעשייתי למטה ובתי-מלוך למעלה.

ז' בן-מאיר:

מי יבוא לשם?

ז' תיכון:

ויכוח כזה היה גם לגבי המלונות שהוקמו בערד.

ע' סולודר:

בדו"ח פוהורוליס יש גם תעשייה.

ז' תיכון:

אבל בעיקר יש בו חקלאות. ושמעת את תשובת שר החקלאות לשאלה שלך

מ. בר-און:

אני מקווה שאנשי ההתיישבות יתנו נתונים יותר מלאים. הייתי רוצה לדעת מה היו ההתפתחויות באזור בחמש השנים האחרונות. שמענו שיש משפחות שרוצות להקלט באזור, מה הפוטנציאל של הקליטה בעתיד?

היו"ר א. שפירא:

עכשו נשמע את המסלחות, והראשון - ישראל נדיבי ראש המועצה

האזורית.

י. נדיבי:

לגבי הנתונים ששאל עליהם חבר-הכנסת בר-און, במגזר ההתיישבותי יש 21 ישובים חקלאיים, מתוכם 4 ישובים בצפון ים המלח, 17 ישובים בצפון פלוס מעלה-אפרים שהוא ישוב עירוני. 6 מחוץ הישובים האלה הם קבוצים. ישובים אלה מתפרנסים כמעט אך ורק מהחקלאות - מטעים, פרדסים, גידולי חורף - - -

מ. בר-און:

פרדסי הפוזים?

י. נדיבי:

לא, פרדסי אשכוליות, אשכוליות המבכירות מוקדם, ומטעים נוספים כמו בננות ותמרים.

מספר המשפחות הממוצע ברוב הישובים הוא 35 משפחות בישוב. זו בעייה. ואמר כבר חבר-הכנסת יגאל כהן, שמספר משפחות כזה אינו יכול להחזיק יחידה משקית. בקבוצים המספר זהה, אבל שם יש יותר רווקים. אני חושב שגודל הישובים הוא הבעייה העיקרית שלנו.

לשאלה מה היה הגידול של ההתיישבות בחמש השנים האחרונות, אני חושב שלפחות בחמש השנים האחרונות לא היה גידול. הגידול המשמעותי היחיד היה כאשר הקימו אח מעלה-אפרים עם 250 משפחות. וזה היה לפני שבע שנים. מאז כמעט ולא היה גידול ולא הייתה ירידה דרסטית.

שאל חבר-הכנסת גדות מה היה סך הכל העזיבות מהבקעה. אין הפרטים בין מה שהיה לפני חמש שנים ובין מה שיש היום. בשנתיים האחרונות אין עזיבת משפחות. אם יש עזיבה של 20-30 משפחות, זה לא משמעותי, כי אותו מספר של 20-30 משפחות באות.

מ. בר-און:

מה הסיבה שלא קלטתם יותר?

י. נדיבי:

הסיבות הן שתיים - ואני מדבר על ההתיישבות המושבית החקלאית, בקבוצים הבעייה היא דיור, במושבים אין בעיית דיור, והבעייה היא תקציבים לקליטת המשפחות ואמצעי ייצור. בבקעת הירדן אי אפשר לגור ולא להתפרנס במקום. ומשפחה שאין לה שני דונם חממות, חמישה דונם כרם ומטעים אחרים, אין לה מה לבוא לבקעת הירדן.

בשיה שעברה לא הוקצבו כספים לאמצעי ייצור ובשנה הבאה כמעט

לא יהיו והתחזית היא שבסך בשנים הבאות לא יהיה גידול באוכלוסיה.

סיבה אחרת - יש קשיים אקלימיים באזור. בקעת הירדן היא אחד משלושת האזורים הקשים בעולם. המשפחות שנקלטות נקלטות על חשבון המשפחות

שעזבו, כי נתפנו אמצעי ייצור. ואני רואה את הבעייה העיקרית במספר המשפחות. 900 משפחות על שטח שהוא כשטחה של כל שפלת החוף, זה בפירוש לא מספיק. אני חושב שזה הנושא העיקרי שצריך לשים עליו את הדגש בתקציב.

הנושא השני - גאון הירדן. בגאון הירדן יש 25,000 דונם אדמות שניתנות לעיבוד, אדמות שהן בבעלות המדינה, אדמות טובות לחקלאות. לפני 4-5 שנים התחילו במבצע - לדעת, אחד החשובים בתחום הבטחון וההתיישבות היהודית - של עיבוד האדמות שהן הרזרבה היהודה להקמת ישובים חדשים ולהשלמת משבצות הקרקע ליישובים הקיימים. ברגע שאנו התחלנו לעבד את האדמות התחילו גם הירדנים לעבד את האדמות שבצד שלהם. ולצד הירדני ירוק יותר. חשוב שתקבלו את הנתונים, כי כאשר מדברים על גבול בטחון סופי, אני חושב שזה דבר חשוב מאד. עד היום אין מעבדים את כל השטח. מה שעושים היום זה גידול אספסת. בשנה האחרונה התחלנו לגדל כותנה עם מי הירדן, והגענו לתוצאות יפות של 450 קילו כותנה לדונם. יש לנו דרכים שאנו חושבים שבהן אפשר להגיע לתוצאות טובות. בגאון הירדן התחלנו לנטוע תמרים. ההשקיה היא במי הירדן. יש חכניות להגיע להשקיה של שטח גדול יותר, וזה אומר תקציב של 6 מליון דולר בשנה במסך שלוש שנים. אך מתוך תקציב הפיתוח של "מקורות" רק אחוז אחד מיועד לפיתוח מקורות המים בירדן.

מ. בר-און:

מדובר בקידוח בארות?

י. נדיבי:

בשלב ראשון קידוח בארות ובשלב שני - העברת מים מהכנרת.

אם היו עושים תעשייה במקום, היינו שקטים. אבל גם זה לא נעשה. אני חושב שזו דוגמה, שהכל מדברים ומסכימים ובסך-הכל לא נעשה דבר.

היו"ר א. שפירא:

כיוון שאנו עומדים ערב חג הפסח, אני מבקש את חברי המסלחות לתצטת דבריהם. מנכ"ל משרד החקלאות ישאר עם הוועדה וימסור בקירה כללית.

עכשו ידבר ראש המועצה המקומית מעלה אפרים.

י. גלעד:

מעלה אפרים מונה היום, שבע שנים לאחר הקמתה, 280 משפחות. רק לשם השוואה, בעיר עמנואל 3000, באריאל 1600. מעלה אפרים מפגרת מבחינת קצב הבינוי לעומת תערים ביהודה ושומרון. לעומת תנופת הבנייה האינטנסיבית באריאל, לדוגמה, במעלה אפרים נבנו בשלוש השנים האחרונות רק 43 דירות. אין היום התחלות בנייה במעלה אפרים. יש הבטחה של משרד הבינוי והשיכון, אחרי מאמצים רבים, להתחלות בנייה של 50 דירות. כדי שמעלה אפרים תוכל להחזיק את עצמה ולטמש עיר אזורית, היא צריכה להגיע ל-500-600 משפחות, שהיא עיר בגודל מינימלי. פרופ' פוהרליס גם הוא המליץ על מספר זה.

היום מדברים על ניצולת של השקעות קיימות. יש לנו עיר עם תשתית שיכולה לשאת על גבה מספר כפול של משפחות. הדרישה שלנו ממשרד הבינוי והשיכון היא להקים 100 יחידות דיור בשנה במעלה אפרים.

י. גלעד:

יש העוסקים במתן שירותים לחקלאות, יש אנשי מסורה, יש אנשי צבא הקבע ואנשי מסמר-הגבול. בגשרים לבד עובדים 80 איש.

בשלב שני יש הכרה לפתח תעשייה, ובתחום התעשייה אנו נכנסים לפרובלמטיקה של חלוקת אזורי הפיתוח. הבעיה היום היא, שכל מרחב יהודה ושומרון מוגדר כאזור פיתוח. אזור ברקת מוגדר כאזור פיתוח א'. מעלה אדונים מוגדר כאזור פיתוח א', ואילו מעלה אפרים מוגדרת כאזור פיתוח. על בסיס זה היזמה הפרטית אינה באה. מערכת ההשקעות במשרד התעשייה והמסחר עושה ככל יכולתה. יש לנו 10,000 מ"ר מבני תעשייה מוכנים עם חשמל וטלפון. הושקעו בהם מליונים, אבל ברגע, שברקן הוא אזור פיתוח א', אין מגיעים אלינו.

אני חושב שהבעיה שלנו היא, שלא אומרים לנו לא, אומרים לנו כן, אבל - - -

ג. ארד:

מה אומר משרד התעשייה והמסחר?

י. גלעד:

אנו ממתינים לביקור של שר התעשייה והמסחר שיעסוק בנושא.

ע. סולודר:

בישיבת וועדה זו שאלתי את שר התעשייה והמסחר, השר שרון, על מעלה אפרים והוא אמר קבל עם ועדה, שמעלה אפרים נכללת בתכניות הפיתוח של איזור יהודה ושומרון.

י. גלעד:

הבעיה שלנו היא, שאומרים לנו "כן" אבל הדבר אינו בא לידי ביטוי בביצוע.

אני רוצה לומר שבחו של חבר-הכנסת גדות בפניו, שכיושב ראש מועצת המנהלים של מפעל הפייס, כן דאג להפנות מכספי מפעל הפייס למעלה אפרים מתוך ראייה ממלכתית. אם באותה גישה ינהגו שרי החקלאות והתעשייה והמסחר, אפשר להגיע לפיתוח מעלה אפרים באמצעים שאינם בשמיים.

ג. זבילי:

אני חושב שעל ההתיישבות בבקעת הירדן, אין צורך להאריך בדברים. אם הייתי מנסה לאתר את נקודות החולשה בהתיישבות, הייתי נאחז בנקודה, שתכנון התיישבות זו היה שגוי, שהתיישבות זו נעשתה תוך שגיאות תכנוניות בתחום מבנה המשק וגודל הישובים. ובגלל שגיאות אלו, חלק גדול מהחקציבים מופנים לתיקון הדברים. מתקציב השנה שעברה שהיה בסך 8,7 מליון דולר, 2,5 מליון דולר, הלכו להחזר חובות. למעלה משליש של החקציב זורם לא לפיתוח עתידי, אלא לתיקון השגיאות שנעשו. אם נצליח להתגבר על "גיבנת" זו, נעלה על דרך המלך.

אני רחוק מלקבל את הגישה שהחקלאות הגיעה לשיאה. לדעתי, השקענו פחות מדי במחקר ופיתוח והפכנו להיות מדינה מפגרת. היחרון שהיה לנו לפני עשור, אבד לנו. לבקעת הירדן יש יתרונות בייצור חקלאי. צריך לנצל אותם. היום אנו יודעים על מבנה משק חקלאי, שנותן רוב הפתרונות לבעיה. אך הבעיה היא שכאשר הגענו לפתרון, אין לנו הכספים להשקיע. אם היינו יכולים

זגדיל אח מספר המתיישבים ב-150 משפחות, זה היה מטנה את כל מצבה של
קעה.

יש לנו תכנית לפיתוח צפון ים המלח. אינני מאמין במליוני יהודים
קעת הירדן. אבל בגלל התחייבויות פרטיות, התחייבויות שניתנו לאנשים
יטים, השתלטו על אמצעי הייצור - - -

בר-און:

ניחנו קונצסיות ליוזמים פרטים?

זבילי:

ולא למתיישבים.

לא הייתי רוצה להשלוח את אנשי הבקעה, שכל הסכום שאושר כתוספת
חטיבת ההתיישבות, יועבר לבקעה. חלק יועבר. אם הייתי רוצה לתרגם לכסף
ה תוספת התקציב שאנו זקוקים לה כדי לענות על הצרכים האמתיים של בקעת
ירדן, על המערכת המסקית והמערכת האניטית בה, הייתי אומר שהתוספת הדרושה
יא מתוך תקציב מאושר של 9 מליון דולר 7-6 מליון דולר - - -

סולודר:

זה רק מוכיח שהדברים אינם בשמיים.

בר-און:

כמה יחידות דיור יש במושבנים שבבקעת הירדן?

זבילי:

230.

רופ' פוהריליס:

השאלה היא, מה רוצה לעשות מדינת ישראל בשטח של 1300 קילומטר
ל בקעת הירדן. מהתשובה על שאלה זו נגזרת ההתייחסות לנושא. אם התשובה היא
מדינת ישראל רוצה לפתח את האזור ולאכלסו, נשאלת השאלה, איזה תנאים
בעיני קיימים בשטח לאיזה פיתוח.

הוזכר כאן דוח פוהריליס. לי יש יתרון מסויים שאני קראתי את
דוח הזה יותר מאחרים. אני אינני גורס שאיכלוס בקעת הירדן ייעשה רק על-ידי
קלאות. להפך, אני טוען שהוא ייעשה גם על-ידי פיתוח לא חקלאי.

תיכון:

זה לא כתוב בדוח.

רופ' פוהריליס:

זה כתוב. אבל אני מדגיש נקודה אחרת, שהפיתוח הלא חקלאי, הפיתוח
תעשייתי והאחר, יהיה צמוד לזמן ארוך לתקציב הממשלה, כי אין בו שום יתרון
חסי לאזור הזה. להפך, יש לו החסרון הנובע מהמרחק לעומת ישובים אחרים.

תיכון:

בקריית-שמונה יש מפעלי תעשייה. בנצרת ובכמיאל יש מפעלי תעשייה.

לבקעת הירדן יש עדיפות מבחינה זו על כרמיאל ועל נצרת עילית.

פרופ' פוהריליס:

אני מוכן להוכיח זאת מבחינה כלכלית, אבל לא זו הבעיה. הבעיה

היא אחרת. רק לחקלאות יש סיכוי כלשהו לשאת את עצמה אחרי צמיחה כוללת בעוד שבתעשייה הזמן הדרוש כדי שמפעל ישא את עצמו - בתנאי שיהיה מפעל ממלכתי - הוא זמן ארוך יותר. לחקלאות יש בכל זאת תנאים אקולוגיים שיאפשרו לה לשאת את עצמה. מה שקיים היום בבקעת הירדן כלא-חקלאות, מעלה אפרים, נגזר מהחקלאות. זה החלק הלא-חקלאי הנגזר מהחקלאות.

גם כאשר האיכלוס ייעשה באפיק לא חקלאי, תעשייתי, שירותים ותיירות, בתנאים האופטימליים ביותר, בשנת 2020 האוכלוסיה תגיע באזור זה ל-30,000-25,000 נפש. לכן זו שאלה אסטרטגית. זו איננה שאלה אם להוסיף השנה 2 מיליון דולר או 3 מיליון דולר.

היו"ר א. שפירא:

ועכשו נשמע את נציג משרד התיירות.

י. גלעדי:

במסגרת דוח פוהריליס דנו בנושא פיתוח התיירות באזור. אנו המלצנו

על הקמת חברה לפיתוח התיירות באזור, כדי שנציגי הישובים והיזמים יוכלו לדחוף ולהוביל את הנושא. לפני שנה הוקמה ועדה, שמכינה מערך תכניות לפיתוח התיירות באזור, כאשר בשלב זה עדיין לא מדובר על פיתוח של מערכת מלוונות באזור, אלא בקלייה. ועדת השרים לענייני התיישבות חמכה בהחלט בפיתוח אזור קלייה. במקביל נעשות תכניות לפיתוח אחרים שונים. באחד מהם כבר התחילו לטפל, וזה אתר עין-בוקק. אחד המקומות הכי אטרקטיביים באזור הוא האתר הארכיאולוגי שניתן לפתח אותו ולהביאו לרמה גבוהה של אטרקטיביות. זה יחייב הקצאת חקציבים לאורך זמן עד שהמפעל ישא את עצמו.

ע. סולודר:

בשעתו היתה בעייה שאתם לא אישרתם להתחיל בעבודות בצפון ים המלח, כי אמרתם שאתם צריכים לגמור פרויקטים אחרים בדרום. האם הבעיה הזאת נפתרה?

י. גלעדי:

היא נפתרה כאשר הוחלט שאזור ים המלח הצפוני יהיה בתכנון אחר, תכנון של תיירות עממית. הבעיה שהיתה נבעה מכך שלא היתה תכנית מתאר. ובעיה זו נפתרה.

ד. תיכון:

אמרת שיש לכם תכניות לפתח אתר עין בוקק ואזור צפון ים המלח. האם התכנית שלכם היא לפתח קודם אזור ים המלח ורק אחר-כך אזור עין-בוקק?

י. גלעדי:

מצאנו פתרון לשני הדברים על-ידי כך שבאזור עין-בוקק יהיו מלוונות ואזור קלייה יהיה כפר נופש, פארק שעשועי מים, כלומר תיירות עממית.

היו"ר א. שפירא:

אני מודה לחברי המשלחות. חג שמח לכם.

רבותי, אתם יודעים שביום ג' מתכנסת מליאת הכנסת. זו הפעם הראשונה שמכנסים ישיבת כנסת בחול-המועד פסח, ואני מאד מתפלא על כך. ביום א' הקרוב תהיה לנו ישיבה בשעה 10.00 בירושלים, וביום א' שלאחריו נקיים

ישיבה פה, בבנק לפיתוח התעשייה.

ז' אמיר:

ביום א' ה-14 בחודש חג המימונה. אני מבקש שלא לקיים ישיבה

ביום זה.

היו"ר א. שפירא:

נקיים את הישיבה ביום ב' ה-15 בחודש, בשעה 10:00.

רשות הדיבור למנכ"ל משרד החקלאות, מר בן-מאיר.

ג. גדות:

נשמע אם למנכ"ל משרד החקלאות יש תכניות.

מ. בן-מאיר:

בעקבות דבריהם של חבר-הכנסת דן תיכון ושל פרופ' פוהרליס אני רוצה לומר, שהחקלאות ברמת-הגולן, בבקעת הירדן ובערבה לכל ארכה ובחלק מהנגב היתה המכשיר העיקרי לפריסה הדמוגרפית של ההתיישבות. במשך כל שנות קיום המדינה ראו בחקלאות את הנושא המרכזי להתיישבות. ראש המחלקה להתיישבות נסים זבילי שאמר שהיה תכנון שגוי בבקעת הירדן, מחכוון לנקודה זו. אי אפשר לצפות מהחקלאות לתרתי-דסחרי, שהיא תהיה המכשיר העיקרי לפריסה הדמוגרפית והיא תהיה כלכלית.

אם רוצים בבקעת הירדן אוכלוסיה צפופה ומתכוונים לעשות זאת על-ידי החקלאות, זו תהיה חקלאות כושלת. מי שרוצה להתברך, יכול להתברך בכך שלאורך כל בקעת הירדן יש 4000 נפש. אם מתכוונים לאכלס את בקעת הירדן על חקלאות, זו תהיה חקלאות כושלת, כי היקף הייצור הדרוש לשוק המקומי קטן לאין ערוך מכוסר הייצור של החקלאות הקיימת היום במדינת ישראל. ואז החקלאות הופכת לאילן שבו תולים הכל. מסבסדים את הפריסה הדמוגרפית ותולים את הקולר בחקלאות. אם לזה מצפים, אני בעמדתו של חבר-הכנסת תיכון. אני לא אמרתי שתהיה חקלאות לא טובה בבקעת הירדן, אבל אם נתלה בחקלאות את הפריסה הדמוגרפית, נגיע לכשלון של החקלאות והפריסה הדמוגרפית כאחד.

החברים מבקעת הירדן העלו את השאלה, שקיימת מסה קריטית שאם אינם

מגיעים אליה, אינם יכולים לקיים שירותים לא חברתיים ולא כלכליים, ואי אפשר לקלוט את המסה הקריטית בחקלאות שצריכה להתחרות עם החקלאות באגן הים התיכון. ואז השאלה איננה מה חושב משרד החקלאות, חבר-הכנסת גדות. השאלה היא מה חושבת מדינת ישראל, כיצד היא חושבת לפתח אותם 1300 קילומטר.

ג. גדות:

אני שאלתי אם יש לך תכניות.

מ. בן-מאיר:

אני לא אתחמק.

ההטרונגניות האקולוגית האזורית במדינת ישראל היא אולי הגדולה ביותר בעולם, והשונה במעבר של קילומטרים ספורים מאזור לאזור הוא אדיר. כאשר הלכנו להתיישבות באזור בקעת הירדן, לא הכרנו אותו, לא ידענו תנאיו האקולוגיים.

ד. תיכון:

התנאים האולוגיים שם אינם כמו בביה-שאן?

מ. בן-מאיר:

ביח-שאן איננה המשך של בקעת הירדן.

אינני חכם שלאחר מעשה. כל מעשה ההתיישבות שלנו הוא - נעשה ונשמע, ולא להפך, ואינני מאמין באפשרות אחרת. אתה מפתח את האזור תוך כדי מחקר ופיתוח על האזור. אתה מקבל משוב מהמציאות, אתה לא מתכנן על מפה ירוקה ואחר-כך יוצא לטבח. כך לא נעשים הדברים. בשיחה עם חבר-הכנסת ארידור, הוא אמר לי, שהמפתח הוא במחקר ופיתוח של בקעת הירדן. נכון. בקעת הירדן איננה אכס-טריטוריה פיננסית. נכון שמה שקורה עם המטבעות האירופיים ומספיע על כלל הייצוא של ישראל, אינו פוסח על בקעת הירדן. וכל מה שהיה טוב כאשר למארק ולליש"ט היה מחיר אחד, הוא פחות טוב כאשר יש להם מחיר אחר. עד עכשו חשבנו שאלה דברים שאפשר לחיות אתם. בבקעת הירדן אי אפשר לחיות אתם. אני שומע שהמטבעות האירופיים יתחזקו. אני שומע זאת כבר שלוש שנים ושלוש שנים אנו עדים לירידה בערכם של המטבעות האירופיים.

ד. תיכון:

בימים האחרונים הדולר נחלש.

מ. בן-מאיר:

הדולר מתחיל להחלש כאשר נגמרת עונת הייצוא. זה בדוק סטטיסטית.

אנו נאבקים עם פיתוח אזור שהאקולוגיה שלו חדשה בסבילנו. היום אני הרבה יותר אופטימי מאשר הייתי לפני שלוש שנים. אני יודע יותר על ענפים שאפשר כפי הנראה להתקיים מהם בבקעת הירדן, ולא ענפים שאינם ייחודיים לאקולוגיה של בקעת הירדן, אלא להפך - ענפים שהם ייחודיים לאקולוגיה זו.

אני רוצה לנגוע בנקודה אחת שהיתה לי הזדמנות לנגוע בה לפני שנתיים בוועדה זו. אנו מצפים משום מה שמעלים ישוב בתנאים שאיננו מכירים - וכל המוכחים מומחים למה שהיה ולא למה שיהיה - ולוקחים בדרך כלל אנשים צעירים וחסרי ניסיון חקלאי, ארגון ניהולי ופיננסי, ומעמידים אותם בפני אתגרים של ייצוא. אנו מייצאים היום חסה שמגיעה תוך מספר שעות מבקעת הירדן אל המדף ברשת חנויות מרכס אנד ספנסר. ההתיישבות שם היא בת 17 שנה - בחלקה הרבה פחות - היא בשלב הינוקא שלה. ואם מדינת ישראל רוצה התיישבות שם, היא צריכה להבין את העניין הזה.

אי אפשר לצפות בתנאים אלה שאני מנסה לתאר, בפסיפס הזה, להצלחות כלכליות מיניה וביה, מה גם שזה מסגה לצפות שניתן לפתח אזור פרובלמטי מבחינת הידע שלנו עליו בתנאי המימון ובעלות הכסף של משרד החקלאות. הציפיה שמשרד החקלאות יהיה המכשיר לפיתוח התיישבותי, היא ציפייה שגויה. זה לא מתקבל על הדעת, שאני והמתיישב בבקעת הירדן נפתח את החממה באותה עלות כסף. ואז הוא מסתבך, כי הוא מוכרח לשלבם את ה"רבי געלעט" שלו, ואז תקציבי המחלקה להתיישבות הולכים לקונברסיה של החובות במקום לפיתוח חדש, במקום להעמקת הפיתוח, ואנו נכנסים למעגל קסמים. היו זמנים שעד שניחנו כספי הקונברסיה, בקצב האינפלציה ששורר, הם לא כיסו מה שהם נועדו לכסות, בלי שהמתיישב עצמו חטא לעניין זה.

לכן אני ממליץ לראות בחקלאות בבקעת הירדן מכשיר חשוב לפיתוח הבקעה, אבל אם לא יושם דגש - ואני אינני מומחה לחעשיה, אבל אני חושב שהשכל הישר אומר, שאין שום יתרון אזורי יחסי לפיתוח תעשייה זו או אחרת בבקעת הירדן. יש חסרונות של מרחק מהשוקים וממרכזי הסירותים וממרכזי המימון והמינהל. ואם יעשה מישהו פעם סקר, יווכח לדעת, שמספר המפעלים התעשייתיים שהם עיקר הייצואנים של ישראל, הרדיוס שלהם הוא אזור חל-אביב וחיפה.

ג. גדות:

יש מפעלי תעשייה גם בבאר-שבע וגם בירושלים.

מ. בן-מאיר:

פרט לתעשיות שהאזור הוא מקור המחצב שלהן. אבל אין לנו מצבים

בבקעת הירדן.

ד. תיכון:

לא בדקת.

א. שלום:

זה קרה, כי רוב התקציבים הלכו למרכז הארץ.

מ. בן-מאיר:

מה שאני רוצה לומר הוא, שתעשייה ביזמה פרטית - לא ביזמה ממלכתית - לא תעשה מלאכת ישוב בקעת הירדן. אני מקווה שעל זה לא יהיה ויכוח. הראייה - אמר ראש המועצה המקומית מעלה אפרים, שיש 10,000 ממ"ר מבני תעשייה במעלה אפרים ואיש לא מאכלס אותם בתעשייה. כלומר, החקלאות שם במספרים שניתן לפתח שם את החקלאות - ולא אכנס לויכוח כמה מאות יחידות נוספות אפשר לפתוח - אם ימשיכו להטיל עליה את הנטל של פיתוח האזור, יסבכו אותה, גם אם מר זבילי ואנוכי נמצא פתרונות יוצאים מן הכלל.

ג. גדות:

מדברייך יוצא שאתה רואה את ההתיישבות בבקעת הירדן היום כאופטימלית.

מ. בן-מאיר:

לא, אינני רוצה לשים סייג. אם מחר אדע - ואני בדרך - להעשיר את המקרו-אקלים וכל מה שהשגתי יוכפל, אין סייג. אבל גם כאשר אין סייג, החקלאות בבקעת הירדן במקום שתי שכונות בחל-אביב חתיה ארבע שכונות בחל-אביב ולא תיישב את הארץ במספרים כאלה של שתי שכונות, או ארבע שכונות.

ג. גדות:

אני מחפש את איש המקצוע שיוכל להשיב על השאלות. אני יושבתי עם חברה-הכנסת סולודר והיו לנו שיחות ארוכות על השאלה, איפה כן ואיפה לא. נשאלת השאלה - איך צריך לבנות את "הנקניק" הארוך הזה, שלא ניתן ליישב אותו במליון יהודים במגבלות העלייה והכלכלה שלנו. במצב זה מה ניתן לעשות?

מ. בן-מאיר:

אתה גולש לשאלה שהיא מעבר לשאלה החקלאית. אתה שואל: איך נפרוס את בקעת הירדן, כנקניק ארוך דליל אוכלוסיה או כנקניק ארוך עם נקודות אורבניות. אני חושב - וזו דעתי האישית שהמורדות המזרחיים של שרשרת ההרים, עליהם צריכים לקום 2-3 מוקדים עירוניים, לאו דוקא על אותו ציר ממש, אלא למטה, כי מי שחי למטה יחיה שם רק אם מקור מחייתו יהיה שם. זה לא מלאכותי. אבל זה יהיה מלאכותי לבנות עיר בפצאל. אם אני נודד על המוקד האורבני 15 קילומטר מערבה, אני עדיין בבקעת הירדן. מבחינת המהות לא הלכתי לרצועת החוף.

זאת אומרת, אתה היית מרכז מאמץ במעלה אפרים?

מ. בן-גור:

בודאי. אם אנו רוצים לתת תשובה, ולא דוקא הכי יקרה, מעלה אפרים זה הייעד המייד, כי אם לא נעשה זאת - ואני לא בדקתי אף פעם, יכול להיות שמר זבילי בדק - הנטל המוניציפלי שיפול על כל ראש חסה יהיה כזה שאי אפשר יהיה לייצא אותו. כלכלית, אם ראש חסה אחד צריך לשאת את בית הספר והשירותים המוניציפליים האחרים, האוצר לא יהיה מסוגל לתת שיעור החמיכה בדולרים לייצוא החסה. בלי אוכלוסיה מסיבית, ניכנס למעגל קסמים שלא נוכל לעמוד בו. הוא הדין בערבה.

אני אומר שמי שצריך לפתח את בקעת הירדן, זו רשות אחת העוסקת במכלול ולא משרד אחד, מבחינה זו המחלקה להתיישבות ולא משרד החקלאות.

ד. תיכון:

מה זאת אומרת, לא משרד החקלאות?

מ. בן-מאיר:

זאת אומרת משרד שלא עוסק רק בחקלאות. מר זבילי עוסק גם בשאלה היכן יקום בית הספר והיכן תקום תעשייה ואם יהיה קו טלפון לתעשייה. הרי אני אינני עוסק בדברים האלה.

אם תצפו שראש חסה יפתור את כל הבעיות, אני אבוא חמיד לוועדת הכספים להסביר כשלונותי, ונחת לא תהיה מהעניין. אני אינני מתפטר מהחקלאות, אינני נסוג ממנה, אבל צריך להבין למה ניתן לצפות ממנה.

הועלה פה עניין גאון הירדן. אנו רחוקים מרחק ת"ק פרסה מהידיעה מה לעשות בגאון הירדן. זו הכשרה בטחונות. אסור שיהיה שם ג'ונגל, אז החקלאות עושה זאת. אתם חושבים שאני יודע מה לעשות שם? עושים שם אספסת. כמה אנשים יתפרנסו מאספסת? - אלוהים יודע.

רבותי, אני רוצה לומר שנעשה הרבה מאד בנושא המחקר והפיתוח, אבל לא מספיק, אף פעם לא מספיק. אתן דוגמה: אין לנו מרכז ביוטכנולוגי. ואנו חייבים לחפש דרכים לעבור מייצוא שרובו מים, ולכן הוא בעל משקל כבד ולכן הוא בעל חיי מדף קצרים ולכן עלות ההובלה שלו גבוהה, והוא עונתי מבחינה קלנדרית, לייצוא אחר. על-ידי הנדסה גנטית בהשקעה של הון רב, ניתן לייצר זנים שמשקלם הוא לאין ערוך יותר קטן, שמשך החיים שלהם ארוך יותר, ורדיוס השיווק שלהם הוא כמעט בלתי-מוגבל, והייצוא כל כולו הוא כזה שאני יכול לקחת במזוודה לשוק האמריקאי. אבל מדינת ישראל לא הקצתה את המשאבים להקמת מרכז ביוטכנולוגי.

ע. סולודר:

יש לנו כמה מפעלים כאלה.

מ. בן-מאיר:

בחחרות עם המערב הם נמצאים בעניין זה ברגע קריטי. ומכאן לנושא המים בבקעת הירדן. פיתוח המים באזור זה לא יבוא אלא מהכנרת. ממקורות אחרים, גם מטעמים הידרואולגיים וגם מטעמים פוליטיים, הוא אינו יכול לבוא. בצדק אמר בזמנו משה דיין המנוח: אנו צריכים להקפיד

בונים את ההתיישבות החקלאית שם על מקורות שלנו. ואז כל עוד לא ישלימו מפעל העברת שפכי גוש דן דרומה, יצטרכו למשוך מים מהכנרת ונגיע לניצול גבוה מאוד של מי הכנרת.

היו"ר א. שפירא:

אני רוצה להודות מקרב לב למנכ"ל משרד החקלאות שדיבר בגילוי לב, ללא שום טיוח.

אני מציע שנקיים עוד דיון בנושא. אי אפשר בערב החג לסיים את הדיון.

ד. תיכון:

צריך לערוך סיור באזור.

ע. סולודר:

אני רוצה להודות על ההשתתפות ועל ההתייחסות לנושא. אני מצטערת שמנכ"ל משרד התעשייה והמסחר הגיע ועזב עוד לפני שהחל הדיון.

היו"ר א. שפירא:

הוא ביקש סליחה. הוא הודיע שהוא צריך להנוך מפעל בדימונה.

ע. סולודר:

חסר לי בדיון זה מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון. אחרי ששמענו דבריו של מנכ"ל משרד החקלאות, אנו רואים כמה חשוב לשמוע את מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, כי יש במפורש הפלייה לרעה של בקעת הירדן.

לאחר שנשמע את מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר ומנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, נוכל לקיים דיון.

אדוני היושב ראש, בסיור הקודם שערכנו בבקעה, לא היינו בצפון ים המלח ולא במעלה אפרים. אני מציעה שנקיים סיור באזורים אלה.

ח. קופמן:

מר בן-מאיר, האם מספר המתיישבים היום באזור מספיק?

מ. בן-מאיר:

בשביל מה, בשביל לנצל גורמי ייצור קיימים?

ח. קופמן:

כן.

מ. בן-מאיר:

לא.

היו"ר א. שפירא:

אני אזמין את נציגי משרד המסחר והתעסיה ומשרד הבינוי והשיכון.

חג שמח לכולכם.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.30